

Xây dựng tiêu chuẩn đánh giá tâm lý cho nam vận động viên đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

TS. Phạm Việt Thanh; PGS.TS. Nguyễn Quang Vinh ■

TÓM TẮT:

Nghiên cứu sử dụng những phương pháp thường qui trong thể dục thể thao đã xác định được 04 tiêu chí đảm bảo độ tin cậy và tính thông báo, qua đó xây dựng tiêu chuẩn đánh giá tâm lý cho nam vận động viên đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp gồm thang điểm C, tiêu chuẩn phân loại và phân loại tổng hợp. Kết quả ứng dụng tiêu chuẩn đánh giá có 20% vận động viên xếp loại khá, 20% xếp loại trung bình, 60% xếp loại yếu.

Từ khóa: Tiêu chuẩn, đánh giá, tâm lý, đá cầu, Đồng Tháp.

ABSTRACT:

Conventional research methods in sports have been used to identify 04 criteria which ensure reliability and notification, thereby developing criteria for psychological assessment for male athletes of Dong Thap team, including a C- rating scale, classification criteria and general classification. The results of the application of the assessment criteria show that 20% of the athletes were ranked rather good, 20% average, 60% weak.

Keywords: Standard, assessment, psychology, shuttlecock kicking, Dong Thap.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Khoa học thể thao hiện đại cũng như thực tế chứng minh ngày nay, các vận động viên (VĐV) trên thế giới đã có sự đồng đều về mặt thể lực, kỹ thuật, hơn kém nhau chênh lệch không bao nhiêu, yếu tố tâm lý trở thành quyết định thắng thua. Với các VĐV có cùng trình độ, điều kiện, chế độ tập luyện thì tâm lý VĐV sẽ là yếu tố quyết định thắng thua trong thi đấu. Tâm lý được xem là yếu tố quyết định đến 90% trong thi đấu.

Cũng giống như nhiều môn thể thao khác, với môn Đá cầu thì yếu tố tâm lý đóng vai trò vô cùng quan trọng trong bất kỳ một nội dung thi đấu nào. Trong thi đấu đá cầu, khi các đường cầu bay nhanh và biến hóa, các tình huống cầu diễn ra quyết liệt khi VĐV tranh nhau từng điểm thì với các yếu tố về tâm lý tốt sẽ giúp

(Ảnh minh họa)

VĐV tập trung quan sát và đưa ra quyết định xử lý đường cầu một cách nhanh nhất. Đồng thời, sự linh hoạt và tập trung chú ý tốt sẽ giúp VĐV đá cầu có khả năng phản xạ nhanh trước các tình huống tấn công của đối phương (trong phòng thủ), cũng như đưa ra các quyết định tấn công chính xác nhằm chiếm ưu thế.

Trong quá trình huấn luyện, bên cạnh trang bị cho VĐV về thể lực, kỹ chiến thuật thì tâm lý là một yếu tố rất quan trọng cần được quan tâm. Tâm lý là một yếu tố quan trọng, ảnh hưởng lớn đến thành tích thi đấu của VĐV đá cầu, nên việc đánh giá chính xác trình độ tâm lý của VĐV theo một tiêu chuẩn khoa học là rất cần thiết. Qua đó, có cơ sở khoa học để các huấn luyện viên điều chỉnh kế hoạch huấn luyện cho phù hợp nhằm (HLV) nâng cao thành tích thi đấu cho VĐV. Với tầm quan trọng trên chúng tôi chọn nghiên cứu: “**Xây dựng tiêu chuẩn đánh giá tâm lý cho nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp**”.

Nghiên cứu sử dụng các phương pháp: tham khảo tài liệu, phỏng vấn, phương pháp kiểm tra sự phạm và toán thống kê.

2. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

2.1. Xác định các tiêu chí đánh giá tâm lý của nam vận động viên đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

Tiến hành theo 3 bước:

Bước 1: Tổng hợp các tiêu chí dùng để đánh giá tâm lý môn đá cầu của các chuyên gia, HLV, cũng như trong các tài liệu và công trình nghiên cứu các tác giả có liên quan như: Nguyễn Thế Truyền và cộng sự (2002), Bùi Quang Hải (2009), Đàm Tuấn Khôi (2012), Huỳnh Thúc Phong (2016), Nguyễn Xuân Thanh (2016). Căn cứ vào đặc điểm khách thể nghiên cứu, điều kiện thực tiễn chúng tôi chọn được 5 tiêu chí để đưa vào khảo sát gồm: Phản xạ mắt-chân (ms), phản xạ phức (ms), năng lực xử lý thông tin (bit/s), loại hình thần kinh K (điểm), chú ý tổng hợp (p).

Bước 2: Tiến hành xây dựng phiếu và phỏng vấn các chuyên gia, huấn luyện viên đá cầu, chuyên gia và các nhà chuyên môn 2 lần. Kết quả phỏng vấn chọn các tiêu chí có tổng điểm phỏng vấn $\geq 75\%$ ở cả hai lần phỏng vấn gồm: Phản xạ mắt - chân (ms), năng lực xử lý thông tin (bit/s), phản xạ phức (ms), chú ý tổng hợp (p).

Bước 3: Kiểm nghiệm độ tin cậy và tính thông báo của các tiêu chí

- Kiểm nghiệm độ tin cậy

Đối với các tiêu chí về tâm lý nghiên cứu này không tiến hành kiểm nghiệm độ tin cậy. Vì đó là những nội dung ít thay đổi và được đo bằng các phương tiện hiện đại và chính xác, có độ tin cậy rất cao.

- Xác định tính thông báo

Để kiểm nghiệm tính thông báo của các tiêu chí đã chọn, nghiên cứu tiến hành xác định mối tương quan giữa kết quả kiểm tra của các tiêu chí với thành tích thi đấu vòng tròn xếp hạng của khách thể nghiên cứu. Kết quả được trình bày ở bảng 1.

Kết quả ở bảng 1 cho thấy, cả 4 tiêu chí đều có hệ số thông báo $r > 0.6$ nên được chọn để đánh giá tâm lý cho khách thể nghiên cứu.

Tóm lại, qua tham khảo, tổng hợp, phỏng vấn, kiểm nghiệm tính thông báo, nghiên cứu đã xác định được 4 tiêu chí đánh giá tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp là: phản xạ mắt-chân (ms), phản xạ phức (ms), năng lực xử lý thông tin (bit/s), chú ý tổng hợp (p).

Trong thi đấu đá cầu, khi các đường cầu bay nhanh và biến hóa, các tình huống cầu diễn ra quyết liệt khi VĐV tranh nhau từng điểm thì với các yếu tố về tâm lý tốt sẽ giúp VĐV tập trung quan sát và đưa ra quyết định xử lý đường cầu một cách nhanh nhất. Đồng thời, sự linh hoạt và tập trung chú ý tốt sẽ giúp VĐV đá cầu có

Bảng 1. Kết quả hệ số thông báo các tiêu chí đánh giá tâm lý của nam vận động viên đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

TT	TIÊU CHÍ	$(\bar{X} \pm S)$	r
1	Phản xạ thị giác - chân (ms)	198.24 ± 12.13	0.76
2	Phản xạ phức (ms)	303.67 ± 37.90	0.81
3	Năng lực xử lý thông tin (bit/s)	1.60 ± 0.10	0.77
4	Chú ý tổng hợp (p)	3.34 ± 0.48	0.71

khả năng phản xạ nhanh trước các tình huống tấn công của đối phương (trong phòng thủ), cũng như đưa ra các quyết định tấn công chính xác nhằm chiếm ưu thế.

Thực tiễn cho thấy khi thi đấu đá cầu thì sự thắng bại, đặc biệt là sự thắng bại trước các đối thủ có thể lực, kỹ thuật tương đương thì thường được quyết định bởi yếu tố tâm lý.

Theo Lê Nguyệt Nga và cộng sự (2016) thì thực tế chứng minh ngày nay, các VĐV trên thế giới đã có sự đồng đều về mặt thể lực, kỹ thuật, hơn kém nhau chênh lệch không bao nhiêu, yếu tố tâm lý trở thành quyết định thắng thua. Với các VĐV có cùng trình độ, điều kiện, chế độ tập luyện,... thì tâm lý VĐV sẽ là yếu tố quyết định thắng thua trong thi đấu.

Theo Nguyễn Thế Truyền (1999) và Phạm Ngọc Viễn (1990) thì đặc điểm tâm lý trong thi đấu của VĐV đá cầu cần là: sự cần thiết phải định hướng nhanh và chính xác trong các tình huống thi đấu phức tạp và luôn thay đổi. Biết bao quát vị trí và sự di chuyển của VĐV cùng đá đôi và đối thủ, sự chuyển động không ngừng của cầu và đồng thời biết định hướng nhanh trong các điều kiện phức tạp. Ngoài ra VĐV đá cầu còn phải có kỹ năng dự đoán trước các tình huống có thể xảy ra. Để thực hiện được điều đó VĐV phải tập trung sự chú ý tới các hành động thi đấu từ đầu đến cuối trận đấu, nhanh chóng và chính xác tri giác và phân tích tình huống thi đấu trong những điều kiện bất lợi nhất và trong các trạng thái tâm lý căng thẳng và biến động. Do đó năng lực xử lý thông tin là một trong những yếu tố quan trọng quyết định tới hiệu quả các hoạt động thi đấu của VĐV đá cầu. Để đảm bảo được điều đó trước hết người VĐV phải nắm được một cách nhanh nhất lượng thông tin về trái cầu, tốc độ, hướng bay, tính chất, sức xoáy...điều này thể hiện được bằng cách chuyển sự chú ý từ quan sát trái cầu do đối phương đá sang, phương hướng thực hiện động tác đá của họ.

Từ đó cho thấy, các năng lực về phản xạ, xử lý thông tin, tập trung chú ý là các tiêu chí quan trọng dùng để đánh giá tâm lý của VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp.

Bảng 2. Tổng hợp thành tích các tiêu chí đánh giá thực trạng tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

YẾU TỐ	TT	TIÊU CHÍ	NAM (N = 10)		
			$\bar{X}$	S	C _v
TÂM LÝ	1	Phản xạ thị giác - chân (ms)	198.24	12.13	6.12
	2	Phản xạ phức (ms)	303.67	37.90	12.48
	3	Năng lực xử lý thông tin (bit/s)	1.60	0.10	6.48
	4	Chú ý tổng hợp (p)	3.34	0.48	14.29

2.2. Xây dựng tiêu chuẩn đánh giá tâm lý của nam vận động viên đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

2.2.1. Thực trạng tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

Để đánh giá thực trạng tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp nghiên cứu tiến hành kiểm tra thành tích 4 tiêu chí đánh giá, tính giá trị trung bình, độ lệch chuẩn và hệ số biến thiên thu được kết quả trình bày tại bảng 2.

Số liệu tại bảng 2 cho thấy hệ số biến thiên (C_v), tham số phản ánh độ biến thiên dao động giữa các cá thể trong tập hợp mẫu, quần thể; ở tất cả các chỉ số của khách thể nghiên cứu đều cho thấy: Các tiêu chí có độ đồng nhất cao (đồng nghĩa với độ phân tán dao động nhỏ) giữa các cá thể nghiên cứu (C_v < 10%) là: Phản xạ mắt-chân (ms), năng lực xử lý thông tin (bit/s); Các tiêu chí có độ đồng nhất trung bình (10% < C_v < 20%) là: phản xạ phức (ms), chú ý tổng hợp (p). Qua trên cho thấy thực trạng tâm lý của các VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp tương đối đồng đều.

Kết quả kiểm tra tại bảng 2 cho thấy giá trị trung bình phản xạ đơn (ms) của khách thể nghiên cứu là 198.24 ms theo đánh giá của Bôi Kô xếp loại trung bình. Giá trị trung bình phản xạ phức (ms) của khách thể nghiên cứu là 303.67 ms theo đánh giá của Bôi Kô xếp loại trung bình. Giá trị trung bình Năng lực xử lý thông tin (bit/s) của khách thể nghiên cứu là 1.60 bit/s xếp loại tốt. Giá trị trung bình Chú ý tổng hợp (p) của khách thể nghiên cứu là 3.34p xếp loại trung bình.

2.2.2. Xây dựng thang điểm C

Để thuận lợi cho việc xác định mức độ thành tích đối với từng tiêu chí và để đánh giá được tâm lý cho từng VĐV cũng như so sánh tâm lý giữa các VĐV với nhau, nghiên cứu tiến hành lập thang điểm C. Thang điểm C là một thang chuẩn nên chúng tôi tiến hành kiểm định tính chuẩn của phân phối tập hợp số liệu của các tiêu chí dùng để lập thang điểm bằng phương pháp kiểm định Sapiro Winki. Kết quả phân tích được trình bày ở bảng 3.

Kết quả ở bảng 3 cho thấy, ở cả 4 tiêu chí đều có SW > SW₀₁ nên giả thuyết H₀ được chấp nhận, mẫu có phân phối chuẩn ở mức ý nghĩa $\alpha = 0.01$. Như vậy, các tiêu

Bảng 3. Kiểm định phân phối chuẩn Sapiro Winki các chỉ tiêu dùng để đánh giá tâm lý của nam vận động viên đội tuyển đá cầu Đồng Tháp

TT	TIÊU CHÍ	KIỂM ĐỊNH SAPIRO WINKI		
		S ²	b	SW
1	Phản xạ thị giác - chân (ms)	147.24	34.05	0.875
2	Phản xạ phức (ms)	1436	106.86	0.883
3	Năng lực xử lý thông tin (bit/s)	0.01	0.30	0.947
4	Chú ý tổng hợp (p)	0.23	1.34	0.872

chí trên đảm bảo tính chuẩn để xây dựng thang điểm. Qua kết quả kiểm tra về giá trị trung bình ($\bar{x}$), độ lệch chuẩn (S), nghiên cứu tiến hành xây dựng thang độ C theo từng tiêu chí thu được kết quả tại bảng 4.

2.2.3. Xây dựng tiêu chuẩn đánh giá tổng hợp tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

Xây dựng thang điểm tiêu chuẩn sẽ cho phép tính điểm cho từng VĐV với từng tiêu chí đánh giá và từng yếu tố. Để lượng hóa được các tiêu chí khác nhau trong quá trình đánh giá, phân loại tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp, nghiên cứu tiến hành xây dựng tiêu chuẩn phân loại từng tiêu chí làm 5 mức theo quy ước như sau:

- Xếp loại tốt từ 9 đến 10 điểm.
- Xếp loại khá từ 7 đến dưới 9 điểm.
- Xếp loại trung bình từ 5 đến dưới 7 điểm.
- Xếp loại yếu từ 3 đến dưới 5 điểm.
- Xếp loại kém từ 0 đến dưới 3 điểm.

Theo thang điểm C xây dựng ở trên, thì mỗi tiêu chí có số điểm cao nhất là 10 điểm. Căn cứ vào số tiêu chí đánh giá tâm lý là 4 tiêu chí tương ứng với tổng điểm tối đa 40 điểm. Theo quy ước trên thì nghiên cứu xây dựng bảng điểm phân loại tâm lý cho khách thể nghiên cứu ở bảng 5.

2.2.4. Kiểm chứng các tiêu chuẩn đã xây dựng được

Kiểm chứng bằng điểm (bảng 4), bảng phân loại (bảng 5), căn cứ vào thành tích kiểm tra của khách thể nghiên cứu vào điểm và phân loại đánh giá tâm lý của VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp được trình bày ở bảng 6.

Kết quả bảng 6 cho thấy, tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp:

Bảng 4. Bảng điểm thành tích các tiêu chí đánh giá tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

TT	TIÊU CHÍ	ĐIỂM									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Phản xạ thị giác - chân (ms)	222.5	216.4	210.4	204.3	198.2	192.2	186.1	180.0	174.0	167.9
2	Phản xạ phức (ms)	379.5	360.5	341.6	322.6	303.7	284.7	265.8	246.8	227.9	208.9
3	Năng lực xử lý thông tin (bit/s)	1.39	1.44	1.49	1.54	1.60	1.65	1.70	1.75	1.80	1.85
4	Chú ý tổng hợp (p)	4.30	4.06	3.82	3.58	3.34	3.10	2.86	2.62	2.39	2.15

Bảng 5. Tiêu chuẩn đánh giá tổng hợp tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

Yếu tố	Test	Phân loại				
		Kém	Yếu	Trung bình	Khá	Tốt
Tâm lý	4	0 → <12	12 → <20	20 → <28	28 → <36	≥ 36

Không có VĐV xếp loại Tốt

02 VĐV xếp loại khá, chiếm tỷ lệ 20%

02 VĐV xếp loại trung bình, chiếm tỷ lệ 20%

06 VĐV xếp loại yếu, chiếm tỷ lệ 60%

Không có VĐV xếp loại kém

Tỷ lệ % xếp loại tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp được so sánh qua biểu đồ 1.

Kết quả xây dựng các tiêu chuẩn đánh giá tâm lý cho khách thể nghiên cứu qua việc xây dựng bảng điểm, bảng phân loại cho từng tiêu chí; xây dựng bảng điểm tổng hợp, bảng phân loại tổng hợp sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho các nhà chuyên môn nhanh chóng, kịp thời đánh giá, phân loại tâm lý của VĐV. Trong đó, việc xây dựng thang điểm C dùng để đánh giá từng tiêu chí cụ thể của tâm lý VĐV sẽ dễ dàng, thuận tiện cho các huấn luyện viên kiểm tra từng tiêu chí cụ thể ở từng VĐV. Qua đó, đề ra các giáo án phù hợp để phát triển từng tiêu chí còn khiếm khuyết nơi VĐV.

3. KẾT LUẬN

Từ những kết quả nghiên cứu trên, nghiên cứu rút ra một số kết luận sau:

- Đã xác định được 4 tiêu chí đảm bảo độ tin cậy và

Bảng 6. Bảng điểm và phân loại tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp

TT	VĐV	TỔNG ĐIỂM	XẾP LOẠI
1	B01	28.8	Khá
2	B02	28	Khá
3	B03	27.8	TB
4	B04	23.6	TB
5	B05	18.3	Yếu
6	B06	14.3	Yếu
7	B07	16.7	Yếu
8	B08	12.5	Yếu
9	B09	15.9	Yếu
10	B10	14	Yếu

tính thông báo dùng để đánh giá tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp gồm: phản xạ mắt-chân (ms), phản xạ phức (ms), năng lực xử lý thông tin (bit/s), chú ý tổng hợp (p).

- Xây dựng được thang điểm C, tiêu chuẩn phân loại, phân loại tổng hợp đánh giá tâm lý của nam VĐV đội tuyển đá cầu tỉnh Đồng Tháp. Kết quả ứng dụng tiêu chuẩn đánh giá có 20% VĐV xếp loại khá, 20% xếp loại TB, 60% xếp loại yếu, không có VĐV xếp loại kém.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bùi Quang Hải (2009), "Giáo trình tuyển chọn tài năng thể thao", Nxb TĐTT, Hà Nội.
2. Đàm Tuấn Khôi (2012), "Xây dựng hệ thống đánh giá TĐTL của VĐV cầu lông cấp cao", LATS, Viện KHTĐTT, Hà Nội.
3. Lê Nguyệt Nga, Nguyễn Quang Vinh, Nguyễn Thanh Đề (2016), "Giáo trình khoa học tuyển chọn tài năng thể thao", ĐHSPTĐTT TP. Hồ Chí Minh, Nxb Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.
4. Huỳnh Thúc Phong (2016), "Nghiên cứu xây dựng mô hình VĐV bóng chuyền nam cấp cao Việt Nam", LATS KHGD, TPHCM.
5. Nguyễn Xuân Thanh (2016), "Nghiên cứu đánh giá TĐTL của nữ VĐV cầu mây trẻ 13-15 tuổi tỉnh Đồng Nai qua 2 năm tập luyện", LATS KHGD, Viện Khoa học TĐTT, Hà Nội.

Nguồn bài báo: bài báo này được trích từ Luận án tiến sĩ Giáo dục học của chính tác giả (Phạm Việt Thanh). Năm thực hiện: 2019.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 21/7/2019; ngày phản biện đánh giá: 12/9/2019; ngày chấp nhận đăng: 25/10/2019)